

125 anys de colònies de vacances a Catalunya

Dossier de premsa

Dossier de premsa de l'acte de celebració dels 125 anys de colònies a Catalunya

125 anys educant en el lleure a Catalunya

Catalunya té una llarga tradició en activitats d'educació en el lleure com ho demostra que enguany es commemoren els 125 anys de les colònies de vacances, l'escoltisme celebra el seu 90è aniversari i la Fundació Pere Tarrés celebra els 60è aniversari de l'inici de la seva activitat. Podem afirmar que l'educació en el lleure és, juntament amb la família i l'escola, una de les tres instàncies educatives dels infants i joves a Catalunya.

En aquests 125 anys es poden distingir tres etapes clarament:

- La primera etapa (del 1893 al 1936): adreçades als infants més pobres i necessitats de les escoles, tenen un alt caràcter assistencial.
- La dictadura franquista: les colònies de vacances i l'escoltisme sobreviuen durant aquest període gràcies a l'empara de l'Església i d'alguns ajuntament democràtics de les ciutats més poblades.
- L'època actual: amb una gran diversitat d'ofertes i on prima el caràcter educatiu de l'experiència.

Les primeres colònies de vacances es van fer Barcelona l'any 1893 organitzades per la Sociedad Económica Barcelonesa Amigos del País i van participar 671 infants. Ben aviat, aquesta iniciativa es va estendre a d'altres ciutats de tot el territori català. Tot i que en un primer moment aquestes colònies estaven pensades amb un alt caràcter assistencial amb el pas del temps han anat agafant un to més educatiu.

La continuació de les colònies de vacances va ser possible gràcies a la implicació de la societat civil, de l'Església i de les administracions públiques que ràpidament van veure que aquesta activitat era l'única oportunitat que els infants més necessitats tenien per passar un temps fora de casa en un ambient de sol i natura.

Fora del marc assistencial de l'Església també es van desenvolupar altres iniciatives com colònies organitzades per empreses per als fills dels treballadors, promogudes per entitats socials o culturals, per particulars o per les obres socials de les caixes.

Amb el pas del temps les colònies de vacances van anar adquirint un to més educatiu, adaptant-se a l'evolució de la societat i de les noves formes d'oci, que portaran a l'aparició de la iniciativa privada remunerada, que es consolidarà amb la creació d'escoles de natura, de granges escola i de la creació d'empreses de gestió d'instal·lacions, d'activitats, de recursos i de serveis de lleure.

Però una de les majors contribucions de l'educació en el lleure durant tots aquests anys ha estat la gran influència que ha exercit en les persones que han participat en alguna de les seves modalitats: ja siguin els caus, els centres d'esplais o els moviments escoltes i guies. Moltes de les persones que avui ocupen llocs destacats en la societat han estat influïts per l'experiència viscuda com a infants, adolescents o durant la seva època com a monitors i monitores. Participar en activitats d'educació en el lleure fomenta la cohesió social, la participació i el sentit de comunitat on tots som iguals. La finalitat pedagògica de les activitats ajuda a treballar competències i habilitats perquè els infants aprenguin

a ser i a convidaure en la societat. És, com hem mencionat anteriorment, una de les tres instàncies educatives juntament amb l'escola i la família.

Tanmateix, una de les claus de l'educació en el lleure és la seva contribució a la lluita contra la pobresa i l'exclusió social. Centres d'esplai, centres oberts, caus o agrupacions escoltes esdevenen una escola de ciutadania on s'inculquen valors com el coneixement del país, el sentiment de pertinença a una comunitat i voluntat de transformació de l'entorn.

Per totes aquestes raons, el dret dels infants al lleure i a participar en les activitats culturals, artístiques, recreatives i d'esplai existents, i el deure de les administracions a fer-ho possible estan reconeguts per la Convenció de les Nacions Unides en el seu article 31. Les activitats de lleure educatiu ofereixen oportunitats de desenvolupament personal i social als infants i és per aquest motiu pel que des del Síndic de Greuges de Catalunya es reivindica la necessitat de reconèixer aquest dret i fomentar-ne l'accés en condicions d'igualtat, com exposa l'[Informe sobre el dret al lleure educatiu i a les sortides i colònies escolars](#).

a. L'educació en el lleure a Catalunya. Breu cronologia

Es realitzen les primeres colònies infantils a Catalunya promogudes per la Societat Econòmica Barcelonina d'Amics del País.

1893

SCV de Barcelona crea l'Escola de l'Esplai per promoure i organitzar la formació del monitoratge.

1970

Comencen a funcionar els casals d'estiu a Girona per iniciativa de la Diòcesi de Girona.

1917

Minyons de Muntanya, Boy Scouts de Catalunya, Germanor de Noies i Noies Guies, l'associació Nova Escolta del País Valencià i alguns agrupaments provinents de Noies i Noies Escoltes, es fusionen en una nova associació: Escoltes Catalans.

1974

L'escoltisme i el guiatge arrelen a Catalunya amb la creació de la Germanor de Minyons de Muntanya.

1927

Les associacions Guies Sant Jordi i Minyons Escoltes s'unifiquen constituint Minyons Escoltes i Guies Sant Jordi de Catalunya.

1975

Neix la Germanor de Noies Guies i les Girl Scouts de Catalunya.

1930

Es constitueix la Federació Catalana d'Escoltisme i Guiatge (FCEG) que integra Escoltes Catalans, Minyons i Escoltes Guies Sant Jordi de Catalunya i Acció Escolta.

1977

Neixen els Boy Scouts de Catalunya.

1936

Direcció General de Joventut de la Generalitat de Catalunya comença a regular les titulacions.

1982

La Guerra Civil paralitza les activitats de colònies i també il·legalitza el moviment escolta i guia. L'escoltisme i les colònies sobreviuen en la clandestinitat gràcies a l'empara de l'església.

1939

La Fundació Pere Tarrés neix per impulsar les activitats del SCV i l'Escola de l'Esplai. La federació de centres que actuava dins del SCV es transforma en el Moviment de Centres d'Esplai Cristians.

1985

De manera semiclandestina algunes parròquies recuperen les colònies com les de la parròquia de Vilafranca del Penedès, a Pontons.

1946

S'inicia el procés d'unitat de les tres entitats de la FCEG.

2009

Neix el Secretariat de Colònies dins de Càritas Diocesana de Barcelona. Se centren en la promoció de les colònies per a infants en situació de vulnerabilitat.

1957

Es constitueix formalment a Montserrat el Moviment de Centres d'Esplai Cristians Catalans amb les federacions de centres de les diòcesis de Barcelona, Terrassa, Sant Feliu, Vic, Solsona, Lleida, Urgell, Tarragona i Tortosa i s'escull la primera junta directiva del Moviment en una assemblea.

2012

Es realitza el primer curs de formació per a monitors i directors de colònies a l'estat espanyol.

1960

Les tres associacions de la Federació Catalana d'Escoltisme i Guiatge aproven el full de ruta pels propers anys i obren la porta a la fusió de les tres entitats.

2014

Es constitueix la Federació Guiatge Català. Aplega Germanor de Noies Guies, Guies Sant Jordi i la coeducativa Noies i Noies Escoltes.

1965

El Moviment de Centres d'Esplai Cristians Catalans integra els Grups d'Esplai de Mallorca.

2017

Es constitueix la Coordinació Catalana de Colònies, Casal i Clubs d'Esplai per coordinar les entitats diocesanes que promouen les colònies des de les diferents Càritas dels Bisbats Catalans.

1967

El Moviment de Centres d'Esplai Cristians Catalans celebrà el 60è aniversari.

2018

Els primers centres d'esplai vinculats al SCV de Barcelona comencen les seves activitats setmanals.

1968

Al mes de novembre les tres entitats de la Federació Catalana d'Escoltisme i Guiatge votaran si es fusionen en una sola agrupació.

2018

El lleure educatiu a Catalunya avui

El sòlid arrelament social de les entitats de lleure es fa palès en l'existència de diversos moviments i federacions, que des de les tradicions dels centres d'esplai o l'escoltisme, agrupen diferents entitats. D'entre aquestes entitats sense ànim de lucre destaca la Fundació Pere Tarrés, que va promoure de les activitats de lleure per un 34,89% dels infants i joves durant l'estiu de 2017, esdevenint l'entitat de lleure més gran de Catalunya. La segueixen Fundesplai amb el 34,14%, Minyons Escoles i Guies de Catalunya amb l'11,49%, Esplais Catalans (Esplac) amb el 5,73%, Moviment d'Esplai del Vallés amb el 3,07% i Escoltes Catalans amb el 2,77%.

El consolidat i llarg camí del lleure educatiu ha estat possible gràcies al **compromís, a la responsabilitat i a l'entusiasme dels monitors i les monitores**, sovint voluntaris, que n'han esdevingut una peça clau. Per estar molt propers generacionalment als infants i adolescents, per la relació d'afecte i respecte que es genera, per la intensitat amb què es viuen les experiències a l'estiu, els monitors són agents transformadors de la nostra societat i del nostre país.

La capacitació dels monitors i directors, a través de cursos, permet el desenvolupament amb qualitat de les activitats de lleure en garanteix l'èxit. La **formació en el lleure** és molt vivencial i pretén aprendre tot fent i reflexionar sobre l'activitat feta. "Combinem la capacitació en el ser, saber, saber fer i saber relacionar-se" afirma Rafael Ruiz de Gauna, director de Formació Consultoria i Estudis de la Fundació Pere Tarrés. Ja a l'any 1960 es va iniciar el primer curs per formar als voluntaris, que va originar a l'Escola de l'Esplai de la Fundació Pere Tarrés, la primera institució nascuda per formar educadors de lleure a Catalunya.

Les AMPES escolars, els centres o federacions esportives i altres organitzacions privades són els responsables de bona part de les activitats de lleure estiuenc en les que participen el 73,3% dels infants i joves catalans. Els casals, sobretot els esportius, són les activitats de lleure que en major part promouen aquestes organitzacions, que promouen de manera regular el 59% dels que es realitzen a Catalunya.

Reptes de futur

La nova realitat educativa i social planteja diferents reptes que tots els agents implicats en l'educació en el lleure caldrà que tinguin en consideració, segons es va recollir al 3r Congrés del Lleure que va tenir lloc l'any 2015:

1) Garantir la qualitat de les activitats. Perquè l'educació en el lleure sigui socialment valorada cal arribar a un nivell d'excel·lència en la realització de les activitats. Aquesta excel·lència passa perquè tant els responsables dels centres o entitats com els seus voluntaris tinguin maduresa, capacitat de lideratge i qualificació professional; com també per tenir un projecte educatiu rigorós que transmeti els valors del centre i que sigui assumit per tots els seus membres.

2) La universalització de l'accés a l'educació en el lleure. Actualment l'educació en el lleure no forma part del currículum escolar dels infants sinó que queda a la decisió de les famílies inscriure als seus fills en caus, esplais, agrupaments escoltes o entitats culturals, socials o esportives. Aquesta "voluntarietat" fa que les famílies amb menys recursos econòmics no puguin assumir el cost de l'activitat, provocant que l'accés al lleure sigui un factor més d'exclusió social. Aquest fet és veu clarament a l'estiu, quan

els pares i mares han de fer autèntics esforços per poder inscriure als seus fills i filles en aquests tipus d'activitats.

Tenim per davant el deure de fer veure a les famílies els beneficis de que els infants pugui viure l'experiència del lleure educatiu. Un esforç que ha de ser compartit per l'administració i la societat, facilitant, encara amb més intensitat, els recursos perquè tots els nens i nenes puguin participar en aquestes activitats.

3) Millorar l'entesa i coordinació de les diferents federacions i entitats que promouen l'educació en el lleure. Només des de la cooperació entre totes les entitats i federacions es podrà aconseguir presència pública independent de l'educació en el lleure, un major reconeixement des de l'administració i una veritable promoció de les entitats que reverteixi en els infants atesos.

4) Excés de regulació per part de les administracions públiques. Les activitats d'educació en el lleure han d'estar regulades però sense caure en l'excés o en voler arribar a detalls que no són fàcilment assumibles. Actualment existeix un excés de regulació que encareix les activitats, complica la seva promoció i dificulta el treball d'aquelles entitats com els caus o centres d'esplai que tenen un alt percentatge de voluntariat en les seves files. Des de les entitats es demana que les normatives s'ajustin a la realitat del sector, tenint en compte que és impossible regular tots els possibles riscos o incidències.

Acte de reconeixement dels 125 anys de colònies de vacances a Catalunya

Per commemorar aquesta efemèride el proper dilluns 5 de novembre a les 18.30h. es realitzarà un acte a la Sala Sant Jordi del Palau de la Generalitat de Catalunya que estarà presidit pel president de la Generalitat de Catalunya, Quim Torra; i comptarà amb la presència del conseller de Treball, Afers Socials i Famílies, Chakir el Homrani; i dels representants de les principals entitats de lleure a Catalunya.

El programa de l'acte serà:

- Intervenció i benvinguda a càrrec del Sr. Josep Oriol Pujol i Humet, director general de la Fundació Pere Tarrés.
- Intervenció de l'Hble. Sr. Chakir el Homrani, conseller de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya.
- Breu ponència: "Colònies de Vacances a Catalunya: trajectòria, contribucions i reptes", a càrrec del Dr. Pere Soler, doctor en pedagogia i professor titular d'universitat al Departament de Pedagogia de la Universitat de Girona.
- Projectió del vídeo "Un dia de colònies", enregistrat i editat per part de la Fundació Pere Tarrés amb imatges d'un centre d'esplai federat al Moviment de Centres d'Esplai Cristians Catalans de la Fundació Pere Tarrés.
- Breu performance amb testimonis sobre les vivències a colònies: infants, adolescents, monitors/es i ex-monitors/es (de totes les edats) glosaran breument un testimoniatge vivencial de la seva experiència amb les colònies de vacances mentre un il·lustrador realitzarà un mural commemoratiu, que servirà per a la posterior foto de família.
- Parlament de cloenda a càrrec del Molt Hble. Sr. Quim Torra, president de la Generalitat de Catalunya.
- Interpretació de dues peces musicals d'autor, vinculades al món de les colònies. Interpret: Jan Garrido.

Testimonials

Enric Puig, secretari general de la Fundació Escola Cristiana de Catalunya, explica com van ser les primeres colònies després de la Guerra Civil: “Les primeres colònies de la recuperació recollien, com no podia ser d'altra manera, la tradició de les colònies anteriors a la Guerra Civil, en especial les de l'Ajuntament de Barcelona. No quedà al marge l'experiència dels casals d'estiu, molt arrelada a les parròquies de la diòcesi de Girona. Tots aquests antecedents configuraren una acció educativa en el lleure amb la intenció de formar persones compromeses amb l'entorn, disposades a lliurar-se al servei dels altres i agents de canvi disposats a construir una societat més justa, més humanitzada més democràtica”.

Antoni M.C. Verdú, professor ESAB-DEAB (UPC): “M'he traslladat als anys 80, del segle passat. he recordat un curs de monitors que em va produir molta satisfacció. Es tractava d'acompanyar uns monitors en la sempre necessària tasca de la seva formació, per definició inacabada. Conviure amb el grup, amb la sana intenció d'obrir-te a les mencionades persones va ser l'objectiu del curs”.

Paquita Pasqual, va participar en les colònies de 1948 a Vilafranca del Penedès com a nena i posteriorment es va fer monitora: “Poder anar amb una colla de nenes petites del teu poble sota la teva custòdia era força excepcional. El primer any ens va costar una mica perquè les famílies els va costar que anéssim les noies “soles pel món” i ens deien si ja vigilaríem prou a la canalla. Les famílies patien per la vigilància i per si els seus fills es feien mal. Tot i això, en tots els meus anys de monitora, mai ens va passar res dolent. Ara, amb els anys, ho penso i crec que vaig ser molt atrevida, tot i que crec que abans els nens i nenes creiem més. Els dèiem a tal hora farem això, a tal altra farem allò i es complia tot. Vam arribar a marxar un centenar de nenes amb quatre monitores. Amb tot el més rellevant no era la ràtio, que ara seria impensable, sinó que ens hi deixessin anar com a nenes. Entre els pares s'ho parlaven i si un deia que sí, els altres també deixaven anar-hi a la seva filla. A principis dels anys 50 eren uns temps en els que les nenes es quedaven a casa. Els meus pares m'hi van deixar anar i ara els estic molt agraïda perquè en tinc molt bon record.

Jo tenia molt clar que volia ser monitora i quan m'ho van proposar vaig dir que sí. Érem quatre monitores més i jo era la més gran. Teníem uns horaris estrictes i fèiem un carnet de vacances a les nenes que venien i l'anàvem complint. Hi havia un consiliari que ens feia la xerrada i missa diària.

Vaig estar uns sis anys fent de monitora. I amb el temps, amb les monitores que ens anàvem trobant fèiem una sortida nosaltres soles el setembre, sense nenes ja que elles solien anar de colònies el juliol”.

Recursos per a periodistes

Podeu descarregar-vos fotografies de les colònies de vacances antigues i més actuals en aquest enllaç:

<https://www.flickr.com/photos/47746894@N07/albums/72157697079135770>

Més informació a:

- Cent anys de colònies de Vacances a Catalunya (1893-1993). Editorial Claret.

- Revista Estris, número 220. La consolidació del lleure a Catalunya.
<https://www.iquiosc.cat/estris/numero/220>

Per a més informació

Nati Pareja - Montse Dalmau - Isabel Vergara

Àrea de Premsa - Fundació Pere Tarrés

Tel.: 93 430 16 06 / Mòbils: / 660 07 34 34 / 619 16 52 82 / 669 84 41 75

premsa@peretarres.org